

Соціальна політика

УДК [338.49:330.837]:316.422:[330/34:332.12]
JEL A13, O15, R58

Ю. В. Буй, К. І. Антонюк

Розбудова інституціональної інфраструктури підтримки соціальних інновацій для забезпечення сталого розвитку регіону

У статті розглянуто проблеми функціонування інституціональної інфраструктури підтримки соціальних інновацій як однієї з базових передумов розвитку інноваційної діяльності в соціальній складовій з позиції сталого (збалансованого) розвитку. Встановлено пріоритети розвитку соціальних інновацій крізь призму інституціональної інфраструктури інноваційної діяльності на регіональному рівні. Висвітлено основні етапи впровадження соціальних ініціатив «зверху-вниз» у соціально-економічній системі регіону. Зазначено, що генерування, продукування та поширення соціальних інновацій у регіонах можливо інтенсифікувати завдяки створенню науково-освітніх і науково-дослідних центрів з відповідною державною підтримкою, а також упровадженню регіональних інструментів пільгового кредитування соціально орієнтованих підприємств, технопарків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів і бізнес-акселераторів.

Ключові слова: інноваційна діяльність, соціальні інновації, сталий розвиток, збалансований розвиток, інституціональна інфраструктура.

Постановка проблеми. Концептуальною основою сучасного суспільства є орієнтація на сталий (збалансований) розвиток соціально-економічних систем будь-якого рівня. Їх довгострокове зростання є неможливим без інноваційного спрямування. Основною передумовою «інноваційної успішності» є наявність сформованої інфраструктури підтримки інноваційної діяльності в кожній складовій (економічній, екологічній і соціальній) сталого розвитку. Водночас саме інституціональний базис інфраструктури інноваційної діяльності відіграє важливу роль. Істотна значимість соціальної орієнтації в цьому процесі актуалізує дослідження інституціональної інфраструктури, яка сприяє генеруванню, продукуванню та поширенню соціальних інновацій на мікро-, мезо-, макро- та мегарівнях ієрархії управління. В умовах обмеженості науково-методичних рекомендацій і практичного їх впровадження в Україні актуалізується дослідження інституціональної інфраструктури підтримки та розвитку соціальних інновацій на регіональному рівні.

Аналіз останніх досліджень. Формуванню та модернізації інноваційної інфраструктури, зокрема в інституціональному аспекті, присвячені наукові праці О. Амоші, Д. Антонюка, П. Бубенко, З. Варналія, З. Герасимчук, В. Гриньова, А. Гуменюка, О. Жилінської, Т. Іващенко, М. Мельник, А. Мокія, С. Парсадоняна, В. Семиноженка, А. Солдатова, О. Сухарева, Н. Чистякова, М. Шингур, Н. Єміна та багатьох інших. Питання впровадження соціальних інновацій у різних країнах досліджуються в роботах: Р. Алі, Б. Сандерса, О. Бородіної, О. Грішнкової, О. Качмар, І. Мейжис, Д. Мулган, О. Набатової, С. Такера, І. Терон, А. Унчети, Л. Федулової та інших. Дослідники значну увагу приділяють сутності, змісту, функціям і завданням інноваційної інфраструктури країни загалом та окремих її регіонів. Наведемо думки деяких з них.

З. Герасимчук інноваційну інфраструктуру регіону розглядає як підсистему регіональної інноваційної системи, яка об'єднує організаційно-економічні

© Ю. В. Буй, К. І. Антонюк, 2019.

форми та інституційні структури, налагоджує взаємозв'язки з її складовими, забезпечує інтеграцію діяльності науково-дослідного та промислового секторів, сприяє підтримці, створенню, функціонуванню і розвитку інноваційного бізнесу на різних стадіях інноваційного процесу, забезпечує виробничо-технологічні, фінансові, інформаційно-маркетингові, кадрові послуги, підвищує ефективність інноваційного процесу та зменшує тривалість виходу на ринок наукоємної продукції [1].

А. Мокій з колегами акцентують увагу на необхідності формування інноваційної системи регіону та країни через організацію централізованих установ координації дій та інформаційно-консультаційного обслуговування учасників інноваційних процесів на засадах партнерства між державними структурами, представниками науково-інноваційної сфери і підприємництва (об'єктів інфраструктури підприємництва). Ставиться завдання «виростити» нові інноваційні фірми, які взаємодіють з державними та приватними установами на основі угод участі у регіональному розвитку. Науковці обирають принцип формування регіональної мережі технологічних бізнес-інкубаторів [2, с. 24-25].

Однією з передумов регіонального розвитку, на думку А. Немченко, є інфраструктура, орієнтована на інноваційну модель розвитку [3, с. 36]. Інноваційна інфраструктура є своєрідним «поживним середовищем», що забезпечує сприятливий фундамент для злагодженої взаємодії об'єктів інноваційної діяльності та містить систему необхідних соціальних, юридичних, економічних, інформаційних та інших інститутів, які підтримують як інноваційну діяльність, так і самих новаторів. Інноваційна інфраструктура об'єднує різні організації: наукові та державні установи, підприємства, інвесторів, посередників, які своєю діяльністю охоплюють увесь інноваційний цикл – від виникнення науково-технічної ідеї до імплементації нововведення в дію [4, с. 81].

Об'єктивна необхідність врахування домінантних соціально-економічних, ресурсних, культурно-історичних особливостей регіонального розвитку під впливом зовнішніх чинників, обумовлює доцільність розгляду інфраструктури в інституціональному аспекті. Відповідно до досліджень Д. Антонюка, проведених для підприємницького середовища, інституціональну інфраструктуру інноваційної діяльності будемо розглядати як цілеорієнтовану на мінімізацію трансакційних витрат систему інститутів, інституцій, методів і засобів продукування соціальних інновацій [5, с. 46].

Регіональна інституціональна інфраструктура підтримки інноваційної діяльності за О. Кузьміним і Т. Шотік охоплює всіх учасників інноваційних процесів у регіоні, регулює взаємодію між ними та формує якісну основу для національної інноваційної інфраструктури. До неї належить весь спектр структур як державної, так і приватної форм власності, що необхідні для забезпечення розвитку і підтримки всіх стадій інноваційного процесу, зокрема [6, с. 183]:

- об'єкти виробничо-технологічної структури (технопарки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні, інжинірингові фірми та ін.);
- об'єкти інформаційної системи (аналітично-статистичні центри, інформаційні бази, мережі);
- організації з підготовки та перепідготовки кадрів, зокрема у сфері НДДКР;
- фінансові структури (бюджетні, позабюджетні, венчурні, банки, фінансово-промислові групи, орієнтовані на технологічну інноваційну діяльність та ін.);
- система експертизи, сертифікації, стандартизації та акредитації;

- система патентування, ліцензування і консалтингу з питань захисту, оцінки вартості і використання інтелектуальної власності, оцінки комерціалізації наукових результатів.

Частково погоджуючись з такою типологізацією, доцільно додати до наведеного переліку нормативно-розпорядчий, методологічний, інформаційний, кадровий компоненти інституціональної інфраструктури інноваційної діяльності. Ґрунтуючись на результатах роботи Д. Антонюка [5, с. 54-56], до критеріальних ознак типологізації можна ще додати: форма власності, просторове розміщення, функціональні характеристики, сфера та вид діяльності тощо.

А. Гуменюк, досліджуючи інституціональну інфраструктуру інноваційного розвитку Карпатського економічного району, зазначає про негативний вплив асиметричності інноваційної інфраструктури з прикордонними регіонами сусідніх країн, особливо країн-членів ЄС, що послаблює конкурентні переваги науково-технологічного потенціалу, сприяє нелегальному експорту об'єктів інтелектуальної власності та еміграції їх носіїв, створює загрози науково-технологічному компоненту економічної безпеки держави та окремих регіонів. Ця загроза практично не врахована в інституціональному забезпеченні міжнародного співробітництва в інноваційній і науково-технологічній сфері, зокрема в міждержавних і міждержавних угодах [7, с. 324].

Аналіз наукових джерел свідчить, що дослідження інституціональної інфраструктури інноваційної діяльності для генерування, продукування та поширення соціальних інновацій на мікро-, мезо-, макро- та мегарівнях зводився, як правило, до дослідження інфраструктури соціально-економічних систем у контексті інноваційного спрямування розвитку людського капіталу. Однак якісний суспільний розвиток не окреслюється лише соціальною інфраструктурою та людським капіталом. Впровадження соціальних інновацій потребує ініціювання соціально спрямованих програм, проектів, платформ, стартапів, суспільна користь яких проявлятиметься на регіональному, національному і на міжнародному рівнях. Зміна світогляду суспільства з позиції соціальних інновацій на рівні регіонів зумовлюватиме зміну парадигми соціальних відносин на рівні держави.

Звідси, потребують розгляду першочергові проблеми функціонування інституціональної інфраструктури підтримки соціальних інновацій, як одних з базових передумов розвитку інноваційної діяльності в соціальній складовій.

Метою статті є ідентифікація проблем і встановлення основних напрямів розвитку соціальних інновацій крізь призму інституціональної інфраструктури інноваційної діяльності на регіональному рівні.

Основні результати дослідження. Україна приєдналася до глобального процесу впровадження концепції сталого розвитку з прийняттям «Стратегії сталого розвитку «Україна 2020» та адаптуванням Цілей сталого розвитку ООН Національною доповіддю «Цілі сталого розвитку: Україна» [8]. Необхідність створення інституціональної інфраструктури підтримки інноваційної діяльності та соціальних інновацій підкреслюється сутністю дев'ятої та шістнадцятої цілей, зокрема:

- створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям;
- сприяння побудові миролюбного та відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій [8].

Також слід відзначити, що пріоритетність соціальної та територіальної згуртованості суспільства, «інклюзивні, інноваційні та свідомі суспільства»

на сьогодні є загальноєвропейськими цінностями, які визначені в «Стратегії розумного, стійкого і всеосяжного зростання «Європа 2020» та «FP8» Євросоюзу.

Досліджуючи сучасний стан розвитку інституціональної інфраструктури підтримки інноваційної діяльності у регіонах насамперед доцільно проаналізувати хронологію законодавчої бази, яку умовно згруповано у три етапи [9, с. 237]:

- перший (1991-1998 рр.) – ухвалення першого базового закону щодо науково-технічної та інноваційної діяльності (Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»), запровадження податкових пільг для науково-технічної діяльності, розвиток діяльності Державного інноваційного фонду України, на основі якого презентували на той час нову у світі модель фінансової підтримки інновацій, яка поєднувала підтримку інноваційних проектів у галузях на регіональному і центральному рівнях;
- другий етап (1999-2007 рр.) – відмінено податкові пільги, ліквідовано Державний інноваційний фонд, змінено пріоритети в бік іноземних кредитних запозичень. Попри ухвалення Закону України «Про інноваційну діяльність» (2002 р.) та Закону України «Про державне регулювання у сфері трансферу технологій» (2006 р.), норми цих законів, що стосувалися фінансової підтримки інновацій і трансферу технологій, були зупинені подальшими актами;
- третій етап (2008 – сьогодні) характеризується ухваленням низки концепцій і програм, які стосуються розвитку науки та інновацій, активне обговорення проблем інноваційної та науково-технічної діяльності на парламентському рівні, однак прийняті рішення не реалізуються у запровадженні фінансових, кредитних, податкових, митних механізмів розвитку інноваційної діяльності; проекти документів щодо фінансування, надання податкових пільг і кредитування інновацій не погоджуються фінансовими органами, науково-технічна та інноваційна сфери не розглядаються як важливі на рівні виконавчих органів влади.

Однією з основних проблем розбудови інституціональної інфраструктури підтримки соціальних інновацій є відсутність реальної фінансової підтримки наукової діяльності, соціальних ініціатив і впровадження результатів досліджень в економіку України.

Спостерігається інституціональний дисбаланс у стимулюванні інноваційної діяльності, що підтверджується не тільки неузгодженістю ухвалених програм, законодавчих актів і можливостей їх конкретного впровадження, але й зростанням міжрегіональних диспропорцій у розміщенні об'єктів інституціональної інфраструктури інноваційної діяльності (табл. 1).

На думку А. Гуменюка, потрібно вказати також на протиріччя між деякими нормативними нововведеннями останнього часу і чинними правовими нормами, запровадженими у попередні періоди, а також між останніми та реальними умовами господарської діяльності. Найбільша недосконалість інституціональної складової соціально-економічної системи України виявляється у слабкості й неефективності контролю за виконанням офіційних норм і правил, тобто головною проблемою є не так недоліки законодавства, як його невиконання [11].

Проблема також полягає у відсутності системи статистичного спостереження за показниками соціальної відповідальності інноваційно-активного бізнесу, яка могла би слугувати джерелом інформації про соціальну спрямованість інновацій на мікро- та макроекономічному рівнях. Звітність соціально відповідального бізнесу (не фінансова) є добровільною. В Україні лише 10% компаній зі 100 найбільших за обсягами чистого доходу готують і публікують не фінансові звіти. Для порівняння – з 250 найбільших компаній у розвинених країнах звіти готують і публікують

Таблиця 1

Кількісні показники інфраструктури інноваційної діяльності по регіонах (станом на початок року)

Регіони	Бізнес-інкубатори		Технопарки/індустріальні парки		Інвестиційні фонди		Інноваційні фонди		Інформаційно-консультаційні установи	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Вінницька	–	–	4	4	39	30	22	27	356	368
Волинська	2	2	–	–	2	2	1	–	27	–
Дніпропетровська	7	7	1	1	2	2	1	3	18	18
Донецька	3	3	9	8	174	171	111	113	578	570
Житомирська	1	1	1	0/2	10	22	48	28	270	175
Закарпатська	2	2	3	–	24	23	18	20	91	103
Запорізька	3	4	–	–	4	6	5	4	16	19
Івано-Франківська	3	3	1	1	1	1	1	1	24	46
Київська	3	3	–	1/2	6	7	–	1	79	101
Кіровоградська	–	–	1	1	–	–	12	12	47	47
Луганська	–	–	–	–	3	3	–	–	27	28
Львівська	1	–	3	2	13	–	13	–	55	9
Миколаївська	–	2	–	–	17	7	15	5	241	40
Одеська	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Полтавська	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Рівненська	2	2	–	–	2	2	1	1	38	38
Сумська	5	5	–	–	3	3	2	2	38	39
Тернопільська	2	2	–	–	–	–	1	1	24	24
Харківська	1	1	16	17	122	131	78	3	258	279
Херсонська	3	–	1	–	19	17	9	8	1	1
Хмельницька	1	1	2	2	–	–	1	1	149	149
Черкаська	3	3	–	–	2	2	37	37	5	5
Чернівецька	1	1	–	–	2	2	2	2	22	22
Чернігівська	–	–	–	–	–	–	–	–	3	3
м. Київ	10	13	27	27	1203	1255	321	397	510	576

Систематизовано авторами.

80% компаній, з 2200 найбільших компаній у країнах, що розвиваються, – 45%. Сукупна частка компаній, що здійснюють соціальне звітування в Україні, складає 11,44% ВВП за сукупним доходом [10, с. 274].

Розглядаючи поширення соціальних інновацій у Європі та в Україні (табл. 2 і 3), варто зазначити, що воно в основному відбувається за рахунок соціального підприємництва та недержавних (НДО) (неурядових (НУО)) організацій. Однак можливості для генерування та продукування соціальних інновацій в Україні значно розширяться за умови розвитку в регіонах інституціональної інфраструктури підтримки соціальних інновацій.

Консолідована співпраця бізнесу, наукових установ, організацій громадянського суспільства за наявності державної підтримки під час створення регіональних соціальних інкубаторів, стартап інкубаторів та акселераторів, соціальних парків, центрів соціального консалтингу, регіональних хабів сприятиме генерування соціальних інновацій у регіонах.

Важливим є вивчення досвіду вирішення певних соціальних проблем на основі реалізації успішних соціальних ініціатив, а також адаптація кращих світових практик до українських реалій. Така діяльність потребує державної підтримки, залучення інформаційних, медіа платформ і порталів (наприклад, Ресурсний центр розвитку громадських організацій «Гурт», платформа «Маркетплейс»),

Таблиця 2

Сутнісна характеристика об'єктів інституціональної інфраструктури підтримки соціальних інновацій за країнами світу		Сутність діяльності
№	Назва	Місце розташування
1.	Парк соціальних інновацій (SI Park)	Іспанія, м. Більбао
2.	Центр соціальних інновацій SINNERGIAC Social Innovation	Іспанія
3.	Федерація робочих кооперативів MONDRAGON	Іспанія
4.	Неурядова організація The Young Foundation	Великобританія, м. Лондон
5.	MindLab	Данія
6.	Лабораторія SHK (The Social Innovation Lab Kent)	Великобританія, графство Кент
7.	The 27e Region	Франція, м. Париж
8.	SIP (Social Innovation Park Ltd)	Сінгапур
9.	VINNOVA (Swedish Governmental Agency for Innovation Systems)	Швеція
10.	TEKES (National Technology Agency of Finland)	Фінляндія

Консолідує співпрацю соціальних підприємців і підтримує нові інноваційні проекти. Працює разом із The Social Innovation Laboratory (G-Lab) (Лабораторією соціальних інновацій), The Social Innovation Academy (Академією соціальних інновацій) та The Social Enterprise Selector (Генератором соціальних підприємств). Підтримується Баскським центром соціальних і корпоративних інновацій, який забезпечує найкращі умови для співпраці суб'єктів третіх секторів, навчання і створення нових спільних підприємств [12].

Сприяє взаємодії між людьми та організаціями як на регіональному рівні для виконання проектів і проведення досліджень у сфері соціальних інновацій. Створено при науково-дослідному інституті у Сан-Себастьяні (Іспанія) завдяки фонду Euskaparrus [13].

Працюють за бізнес-моделлю, що базується на людях і суверенітеті праці, що дало змогу розвивати компанію з високим рівнем участі, яка працює на солідарності з потужною соціальною спрямованістю, не нехтуючи при цьому прибутковістю у бізнесі. Кооперативи належать своїм працівникам-членам, і влада базується на принципі «одна людина, один голос» [12].

Аналітичний центр, який спеціалізується на соціальних інноваціях для подолання структурної нерівності. Інкубувала понад 80 нових організацій, зараз є основною мережею соціальних інновацій у світі, маючи понад 5000 членів на шести континентах. Поєднує, навчає та підтримує окремих осіб та організацій, включаючи невеликі НУО та глобальні фірми, державні та наукові установи, які сприяють соціальним інноваціям [14].

Об'єднання зусиль уряду, приватних підприємств і зацікавленої дослідницької спільноти для сприяння інноваціям. Діяльність спрямована на інновації, орієнтовані на громадян та об'єднує соціальні дослідження, дизайнерське мислення та державне управління [15, с. 75].

Є центром соціальних інновацій місцевих органів влади для спільної роботи над актуальними соціальними проблемами. Підходи орієнтовані на користувача, цінністю ідеї є врахування досвіду місцевих жителів [15, с. 76]. Проводяться програми «дослідження дій», спрямовані на тестування нових методів інновацій з громадськими діями. Фонд зосереджується на дослідженні впливу технологій на соціальний сектор. Працює як лабораторія для 26 французьких регіональних рад, мета полягає у сприянні творчості, соціальним інноваціям і стабільності в суспільстві через розроблення проектів для громад, створення прототипів з використанням креативного мислення [15, с. 77].

Інкубує соціальних підприємців у всьому світі для впровадження інновацій. Засновано для розширення можливостей соціальних підприємців і новаторів з приватних і громадських секторів. Бачення – побудувати більш інклюзивний, стійкий і свідомий світ, завдяки високоефективним, стійким і міжсекторним рішенням соціальних потреб [16].

Забезпечують комунікацію інноваційних платформ і підприємств, спрямованих на сталий розвиток і добробут [15, с. 81].

Стимулює розвиток соціальних інновацій, інновацій у сфері охорони здоров'я для стимулювання відносин між державним сектором і сферою медичних послуг [15, с. 82].

Таблиця 3

Характеристика діяльності об'єктів інституціональної інфраструктури підтримки соціальних інновацій в регіонах України	
№	Назва Сутність
1	Ресурсний центр ГУРТ, також РЦПРО «ГГУРТ» Ресурсна платформа українських інститутів громадянського суспільства для залучення громадян до активної участі у житті суспільства та впровадження суспільних змін, орієнтованих на такі європейські цінності: гідність, відповідальність і повагу [17]. З 2016 р. у партнерстві з TechSoup реалізує Програму технологічної підтримки неприбуткових організацій України (TechSoup Україна), яка надає українським НПО доступ до програмного забезпечення та інших пожертвуваних від провідних світових донорів на пільгових умовах [18].
2	Платформа соціальних інновацій Велика Ідея (Bigeggidea) ГО «Гараж гені» Платформа містить: краудфінансину платформу для започаткування соціального бізнесу, журнал соціальних інновацій, портал освітніх мета-оголошень. Стартовий капітал було надано фондом Конрада Аденауера, з яких більшість було витрачено на створення та запуск сайту платформи. Сьогодні Велика Ідея частково фінансується міжнародними фондами та організаціями-донорами Charles Stewart Mott Foundation, Pact Inc., USAID, National Endowment for Democracy. З 2014 р. платформа Велика Ідея переформатує свою діяльність під соціальне підприємство [19].
3	Український форум блогдійників (УФБ) Створено за ініціативи семи провідних міжнародних та вітчизняних фондів, є членом Європейської мережі донорських асоціацій DAFNE та мережі Весівитної ініціативи для підтримки грантодавства WINGS, а також підписантом Української мережі Глобального договору ООН. Одним із стратегічних напрямів форуму блогдійників є активізація реформи соціальних послуг в Україні [20].
4	Громадський Простір Багатофункціональна веб-платформа для розвитку громадських організацій, висвітлює ключові громадські активності на єдиній веб-платформі Prostr.ua. Представлено інтерактивні сервіси, які допомагають громадським організаціям підвищувати ефективність роботи, налагоджувати міжсекторну взаємодію НУО з медіа, органами влади, соціально відповідальним бізнесом на регіональному та національному рівнях [21].
5	Простір злагоди П-платформа Rizzoma об'єднує сукупність ідей і записів із соціально-значущих питань. Портал "Простір злагоди" створено в 2013 р., у 2014 р. була зареєстрована як юридична особа ГО «Простір злагоди», однією з цілей проєкту є розвиток «розумного суспільства» соціоорганізма, златного самостійно вирішувати будь-які проблеми [22].
6	Центр соціального лідерства Некомерційна громадська організація створена з метою нарощування потенціалу ключових стейкхолдерів для формування сталих соціальних партнерств. Ключовими напрямками діяльності є: трансфер знань (світові практики стратегічного соціального маркетингу, досвід найуспішніших соціальних підприємців), консолідація соціальних ініціатив та фахівців соціальної сфери України, популяризація та впровадження соціального маркетингу, сприяння розвитку, пропаганді та створенню доказової бази найкращих практик соціального маркетингу, соціального підприємництва, соціального партнерства в Україні та світі [23].
7	ЛІМГО «Спільнота взаємодопомоги «Емаус-Оселя» Орієнтована на допомогу безпритульним людям віднайти свою гідність у суспільстві; допомагати суспільству прийняти кожну людину та поширювати ідеї Руху «Емаус». Одна з перших організацій в Україні, яка почала підтримувати бездомних людей і в 2003 р. було створено Спільноту, де разом живуть і працюють, ведуть спільне господарство та допомагають іншим ті, хто опинилися в скрутній ситуації. Однією з ініціатив спільноти є продаж Вуличного журналу «Просто неба», половина вартості якого є заробітком безпритульних [24].
8	Платформа Тепле місто Створена для розвитку можливостей суспільних трансформацій у м. Івано-Франківську та поза його межами. Ініціативами Платформи Тепле місто стали громадський ресторан «Urban Space 100», Миські Гранти, Промприлад,Реновація, Urban Space Radio та ін. [25].

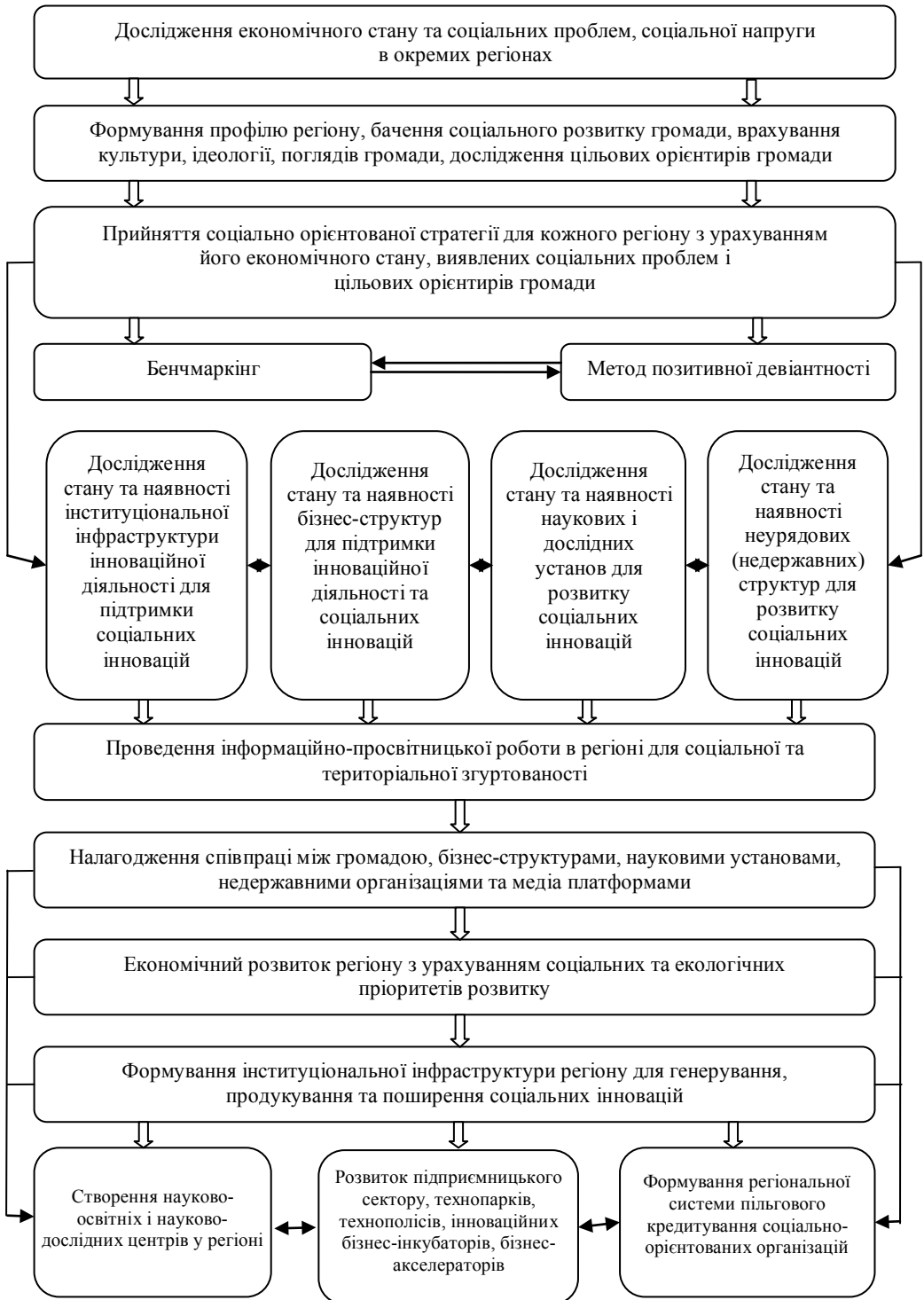

Рис. 1. Структурно-логічна побудова впровадження соціальних ініціатив «зверху-вниз» на регіональному рівні

Розроблено авторами.

співробітництва з науковим сектором для підвищення соціально-інноваційної активності регіонів України.

Формування інституціональної інфраструктури підтримки соціальних інновацій «зверху-вниз» в Україні має розпочинатися з комплексного аналізу соціальних проблем і соціальної напруги в окремих регіонах України поряд із системним дослідженням їх економічної «спроможності» задля можливості вирішення соціальних потреб (рис. 1). Оскільки кожен регіон характеризується певними особливостями соціально-економічного розвитку, наступним важливим етапом для впровадження якісних соціальних перетворень є створення профілю регіону для врахування інтересів громади у впровадженні соціальних ініціатив, а також ідентифікація цільових орієнтирів громади. На основі проведених розвідок логічним є формування соціальної стратегії, яка враховуватиме пропорційне співвідношення між темпами економічного, технічного, виробничого і соціального розвитку потенціалів регіону.

Систематичний пошук і дослідження найкращих практик соціальних ініціатив для їх впровадження на регіональному рівні, застосування методу позитивної девіантності є одними з основних етапів якісного формування основних підходів до впровадження нововведень соціального спрямування. Генерування, продукування та поширення соціальних нововведень пов'язано з наявністю в регіоні інституціональної інфраструктури для розвитку соціальних інновацій, а скоординована робота з бізнесовими, науковими і неурядовими структурами сприятиме реалізації інформаційно-просвітницьких заходів у регіоні для соціальної та територіальної згуртованості (рис. 1).

Збалансованість між економічними, екологічними та соціальними інтересами суспільства визначатиме пріоритетність «ощадливого» базового економічного розвитку, однак з обов'язковим врахуванням соціальних та екологічних пріоритетів розвитку. Впровадження екологічних і соціальних ініціатив є неможливим без відповідного розвитку економічної системи. Усі зазначені етапи передують формуванню інституціональної інфраструктури регіону для генерування, продукування та поширення соціальних інновацій. Останній процес має супроводжуватися запровадженням регіональної системи пільгового кредитування соціально орієнтованого підприємництва, створенням науково-освітніх і науково-дослідних центрів у регіоні, а також технопарків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, бізнес-акселераторів тощо.

Висновки. Передумовою поширення соціальних інновацій для сталого (збалансованого) розвитку регіону є наявність відповідної інституціональної інфраструктури. Її доцільно розглядати з позиції взаємопов'язаної діяльності всіх учасників інноваційного процесу в регіоні (органів місцевого самоврядування, науково-освітніх і науково-дослідних установ, підприємницького сектору, інституцій підтримки інноваційної діяльності) за умови ініціювання соціально спрямованих програм, проектів, платформ, стартапів, суспільна користь яких проявлятиметься як на регіональному і національному, так і на міжнародному рівнях.

Недостатня нормативно-правова врегульованість окремих питань розвитку інноваційної інфраструктури та низький рівень фінансування всіх елементів інноваційної інфраструктури, зумовлює певну безсистемність і непослідовність її розвитку, особливо на регіональному рівні, що підтверджується істотною міжрегіональною диспропорцією у розміщенні об'єктів інституціональної інфраструктури інноваційної діяльності.

Запропонована структурно-логічна побудова сприяння формуванню інституціональної інфраструктури для підтримки соціальних інновацій у регіоні

за принципом «зверху-вниз», побудована на збалансованому розвитку екологічної, соціальної та економічної складових регіону, передбачає створення науково-освітніх та науково-дослідних центрів у регіоні, розвиток підприємницького сектору, технопарків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, бізнес-акселераторів з відповідною системою пільгового кредитування соціально-орієнтованих організацій.

Список використаних джерел

1. Герасимчук З. В., Рудь Н. Т. Інноваційна інфраструктура регіону: методологія формування і розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 3(105). С. 197-207.
2. Мокій А. І., Цвілій С. М., Енверов Р. Р. Механізм підвищення інноваційної активності підприємств малого та середнього бізнесу регіону. *Наукові праці НДФІ*: наук. зб. 2012. № 4(61). С. 16-27.
3. Немченко А. Б., Немченко Т. Б. Бізнес-інкубатори в сфері сучасної державної підтримки розвитку регіональної інноваційної інфраструктури. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки*: зб. наук. пр. 2010. № 17. С. 36-41.
4. Бойченко В. С. Інфраструктурне забезпечення регіонального інноваційного розвитку. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2010. № 6. С. 80-83.
5. Антонюк Д. А. *Розвиток інституціональної інфраструктури підприємництва регіону в процесі європейської інтеграції*: монографія Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2015. 341 с.
6. Кузьмін О. Є., Шотік Т. М. Сутність та види інноваційної інфраструктури. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2008. № 628. С. 180-185.
7. Гуменюк А. М. *Безпека структурно-інституціональної трансформації економіки регіону: теоретичні основи та прикладні аспекти*: монографія. К.: НІСД, 2014. 468 с.
8. Цілі сталого розвитку: Україна 2017: Національна доповідь. *ООН*: сайт. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
9. *Інноваційна Україна 2020*: національна доповідь / заг. ред.: В. М. Геєць та ін.; НАН України. 2015. *Інститут економіки та прогнозування НАН України*: сайт. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/Інноваційна-Україна-2020++.pdf>
10. Яцишина І. В. Соціальні наслідки інноваційного розвитку економіки: проблеми та оцінки *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2013. № 1. С. 269-278.
11. Гуменюк А. М. Теоретико-методологічні підстави оцінювання ефективності інституційного базису економіки. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*: зб. наук. пр. 2015. Вип. 1. С. 42-50.
12. Espiau G. Social Innovation in the Basque Region. *Social Innovation Community*: Website. 17.06.2011. URL: <https://www.siceurope.eu/network/community-led-innovation/social-innovation-basque-region>
13. Sinnergiak Social Innovation. *Euskampus*: Website. 2019. URL: <https://euskampus.eus/en/programmes-en/sinnergiak-social-innovation>
14. *The Young Foundation*: Website. 2019. URL: <https://youngfoundation.org>
15. Study on Social Innovation for the Bureau of European Policy Advisors. *The Young Foundation*: Website. URL: <https://youngfoundation.org/wp-content/uploads/2012/10/Study-on-Social-Innovation-for-the-Bureau-of-European-Policy-Advisors-March-2010.pdf>
16. *Social Innovation Park*: Website. 2019. URL: <http://www.socialinnovationpark.org/our-work>
17. Ресурсний центр «ГУРТ». *Вікіпедія*: сайт. 2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ресурсний_центр_«ГУРТ»
18. У переліку донорів програмного забезпечення від TechSoup Україна з'явився DocuSign. *TechSoup*: сайт. 2019. URL: <https://digi.gurt.org.ua/archives/579>
19. Велика Ідея. *Вікіпедія* (сайт): сайт. *Вікіпедія*: сайт. 2019. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Велика_Ідея_\(сайт\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Велика_Ідея_(сайт))
20. *Український форум благодійників*: сайт. 2019. URL: <http://www.ufb.org.ua/aboutus.htm>
21. *Громадський простір*: портал. URL: <https://www.prostir.ua/about>
22. Простір злагоди. *Вікіпедія*: сайт. 2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Простір_злагоди
23. Громадська організація «Центр соціального лідерства». *Вікіпедія*: сайт. 2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Громадська_організація_«Центр_соціального_лідерства»
24. *Спільнота взаємодопомоги «Емаус-Оселя»*: сайт. 2019. URL: http://emaus-oselya.org.ua/?page_id=4
25. Тепле місто. Платформа: сайт. 2019. URL: <https://warm.if.ua>

References

1. Herasymchuk, Z. V., & Rud, N. T. (2010). Innovatsiyana infrastruktura rehionu: metodolohiya formuvannya i rozvitku [Innovative infrastructure of the region: the methodology of formation and development]. *Aktual'ni problemy ekonomiky – Actual Problems of Economics*, 3(105), 197-207. [in Ukrainian].

2. Mokiy, A. I., Tsvilyy, S. M., & Enverov, R. R. (2012). Mekhanizm pidvishchennya innovatsiynoyi aktyvnosti pidpryyemstv maloho ta seredn'oho biznesu rehionu [The mechanism of increasing the innovation activity of small and medium-sized businesses in the region]. In *Naukovi pratsi Natsional'noho universytetu kharchovykh tekhnolohiy* [Proceedings of the National University of Food Technologies]: Vol. 4(61) (pp. 16-27). [in Ukrainian].
3. Nemchenko, A. B., & Nemchenko, T. B. (2010). Biznes-inkubatory v sferi suchasnoyi derzhavnoyi pidtrymky rozvytku regional'noyi innovatsiynoyi infrastruktury [Business incubators in the sphere of modern state support to the development of regional innovation infrastructure]. In *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu: Ekonomichni nauky* [Proceedings of the Kirovohrad National Technical University: Economic Sciences]: Vol. 17 (pp. 36-41). [in Ukrainian].
4. Boychenko, V. C. (2010). Infrastrukturne zabezpechennya regional'noho innovatsiynoho pozvytku [Infrastructure provision of regional innovation development]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo – State and Region. Series: Economics and Business*, 6, 80-83. [in Ukrainian].
5. Antonyuk, D. A. (2015). Rozvytok instytutsional'noyi infrastruktury pidpryyemnytstva rehionu v protsesi yevropeys'koyi intehratsiyi [The development of institutional business infrastructure of the region in European integration process]. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
6. Kuzmin, O. Ye, & Shotik, T. M. (2008). Sutnist' ta vydy innovatsiynoyi infrastruktury [Essence and types of innovation infrastructure]. In *Visnyk Natsional'noho universytetu «Lvivskiy politekhnicheskyy»*. Seriya «Problemy ekonomiky ta upravlinnya» [Bulletin of National University «Lviv Polytechnic». Series «Problems of economy and management»]: Vol. 628 (pp. 180-185). [in Ukrainian].
7. Humenyuk, A. M. (2014). Bezpeka strukturno-instytutsional'noyi transformatsiyi ekonomiki rehionu: teoretychni osnovy ta prykladni aspekty [Safety of structural-institutional transformation of the region's economy: theoretical foundations and applied aspects]. Kyiv: NISS. [in Ukrainian].
8. Tsili staloho rozvytku: Ukrayina 2017 [Sustainable development goals: Ukraine 2017]: National report (2017). *United Nations*: Website. Retrieved from http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf [in Ukrainian].
9. Heyets, V. M., & et al. (Eds.) (2015). *Innovatsiyna Ukrayina 2020* [Innovative Ukraine 2020]: National report. *Institute of Economics and Forecasting of NAS of Ukraine*: Website Retrieved from <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/Innovacijna-Ukrayina-2020++.pdf> [in Ukrainian].
10. Yatsyshyna, I. V. (2013). In Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noho universytetu derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrayiny [Proceedings of the National University of State Tax Service of Ukraine]: Vol. 1 (pp. 269-278). [in Ukrainian].
11. Humenyuk, A. M. (2015). Teoretyko-metodolohichni pidstavy otsynuyannya efektyvnosti instytutsiynoho bazysu ekonomiki [Theoretical and methodological grounds for assessing the effectiveness of the institutional basis of the economy]. In *Naukovyy visnyk Natsional'noyi akademiyi statystyky, obliku ta audytu* [Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit]: Vol. 1 (pp. 42-50). [in Ukrainian].
12. Espiau, G. (2011, Jun 17). Social Innovation in the Basque Region. *Social Innovation Community*: Website. Retrieved from <https://www.siceurope.eu/network/community-led-innovation/social-innovation-basque-region>
13. Sinnergiak Social Innovation (2019). *Euskampus*: Website. Retrieved from <https://euskampus.eus/en/programmes-en/sinnergiak-social-innovation>
14. *The Young Foundation*: Website (2019). Retrieved from <https://youngfoundation.org>
15. Study on Social Innovation for the Bureau of European Policy Advisors (2012). *The Young Foundation*: Website. Retrieved from <https://youngfoundation.org/wp-content/uploads/2012/10/Study-on-Social-Innovation-for-the-Bureau-of-European-Policy-Advisors-March-2010.pdf>
16. *Social Innovation Park*: Website (2019). Retrieved from <http://www.socialinnovationpark.org/our-work>
17. Resursnyy tsentr «HURT» [Resource Center «HURT»] (2019). *Wikipedia*: Website. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80_%C2%AB%D0%93%D0%A3%D0%A0%D0%A2%C2%BB [in Ukrainian].
18. U pereliku donoriv prohramnoho zabezpechennya vid TechSoup Ukrayina z'yavyvsya DocuSign [DocuSign appeared on TechSoup Ukraine's list of donors]. (2019). *TechSoup*: Website. Retrieved from <https://digi.gurt.org.ua/archives/579> [in Ukrainian].
19. Velyka Ideya (sayt) [Great Idea (website)] (2019). *Wikipedia*: Website. Retrieved from [https://uk.wikipedia.org/wiki/Velyka_Ideja_\(sajt\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Velyka_Ideja_(sajt)) [in Ukrainian].
20. *Ukrainian philanthropic forum*: Website (2019). Retrieved from <http://www.ufb.org.ua/aboutus.htm> [in Ukrainian].
21. *Public space*: Portal. Retrieved from <https://www.prostir.ua/about> [in Ukrainian].
22. Prostir zlahody [The space of the accord] (2019). *Wikipedia*: Website. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%D1%80_%D0%B7%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8 [in Ukrainian].
23. Hromads'ka orhanizatsiya «Tsentr sotsial'noho liderstva» [Public organization «Center for Social Leadership»] (2019). *Wikipedia*: Website. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D0%BE%D0>

%BC%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%C2%BB%D0%A6%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%C2%BB [in Ukrainian].

24. *Community of Emmaus-Oselya Mutual Assistance*: Website (2019). Retrieved from http://emaus-oselya.org/ua/?page_id=4 [in Ukrainian].
25. *Warm City. Platform*: Website (2019). Retrieved from <https://warm.if.ua> [in Ukrainian].

Buy Yu. V., Antonyuk K. I. Creation of the institutional infrastructure for supporting social innovations to ensure sustainable development of the region.

Availability of appropriate institutional infrastructure is the prerequisite for the dissemination of social innovations for sustainable (balanced) development of the region. It should be considered from the viewpoint of the interrelated work of all participants of the innovation process in the region (local governments, scientific and educational and research institutions, business sector, institutions supporting innovative activity), provided the introduction of socially oriented programs, projects, platforms, startups, the public benefit of which will be manifested at the regional, national, and international levels. The insufficient regulation of some issues of the development of innovation infrastructure and the low level of financing of all elements of innovation infrastructure leads to some unsystematic and inconsistent development, especially at the regional level, which is confirmed by significant interregional imbalance in the placement of institutional infrastructure of innovation activity. Priorities of the development of social innovations through the prism of the institutional infrastructure of innovation activity at the regional level are established. The proposed structural and logical construction of assistance to the formation of institutional infrastructure to support social innovation in the region on the downward principle is built on balanced development of the ecological, social and economic components of the region. The authors note that the generation, production and dissemination of social innovations in the regions may be intensified through the creation of science-education and research centers with appropriate state support, as well as the introduction of regional instruments for preferential lending to socially-oriented enterprises, technology parks, technopolises, innovative business incubators and business -accelerators.

Keywords: innovation activity, social innovations, sustainable development, balanced development, institutional infrastructure.

Буй Юлія Вікторівна – асистент кафедри прикладної економіки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (e-mail: julia03091980@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0096-2384>).

Buy Yuliya Viktoriuna – Assistant Professor of the Department of applied economics of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas.

Антонюк Катерина Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу і логістики Запорізького національного технічного університету (e-mail: ekaterinaia@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8568-5085>).

Antonyuk Katerina Ivanivna – Ph.D. (Econ.), Assoc. Prof., Associate Professor of Department of marketing and logistics of the Zaporizhzhya National Technical University.

Надійшло 09.04.2019 р.